

KONSERNIOHJE

**Kaupunginhallituksen konserni- ja omaisuusjaosto 29.11.2022 § 61 ja
25.4.2023 § 22
Kaupunginhallitus 8.5.2023 § 183
Kaupunginvaltuusto 24.5.2023 § 54**

Sisällys

1.	Yleistä konserniohjauksesta	3
1.1.	Konserniohjeen tavoite	3
1.2.	Konserniohjeen laatiminen	3
1.3.	Kuntakonserni ja konsernin ohjaaminen	3
2.	Lohjan kaupungin konserniohje	4
2.1.	Kaupungin omistajapolitiikka	4
2.2.	Konserniohjaus ja sen soveltamisala	4
2.3.	Konserniohjeen käsittely ja hyväksyminen.....	6
2.4.	Konserniohjeen sitovuus.....	6
2.5.	Konsernijohdon tehtävät ja toimivallan jako	6
2.6.	Kuntakonsernin talouden ja investointien suunnittelu ja ohjaus.....	7
2.6.1.	Toiminnan ohjaus	7
2.6.2.	Konsernivalvonnan ja raportoinnin sekä riskienhallinnan järjestäminen	8
2.6.3.	Tilikausi ja konsernitilinpäätöksen laatiminen.....	8
2.7.	Kunnan luottamushenkilöiden tietojensaantioikeuden turvaaminen	9
2.8.	Tytäryhteisöjen neuvotteluvuorot/ Velvollisuus hankkia kunnan kanta asiaan ennen päätöksentekoa.....	9
2.9.	Konsernin toimintaperiaatteet	10
2.9.1.	Henkilöstöpolitiikka	10
2.9.2.	Rahoitus- ja sijoituspolitiikka.....	11
2.9.3.	Riskienhallinta	11
2.9.4.	Konsernin sisäiset hankinnat.....	11
2.9.5.	Sisäiset palvelut	12
2.10.	Kunnan tytäryhteisöjen hallitusten kokoonpano ja nimittäminen	12
2.11.	Kunnan tytäryhteisöjen hyvä hallinto- ja johtamistapa	12
2.12.	Tiedottaminen	13
3.	Yhteisön hallintoelimen jäsenille maksettavat palkkiot	13
4.	Kuntakonsernin tarkastus	13
5.	Voimaantulo	14

1. Yleistä konserniohjauksesta

1.1. Konserniohjeen tavoite

Kaupungin konserniohjeella luodaan puitteet omistajaohjaukselle kaupungin tavoitteiden mukaisesti. Konserniohjeen tavoitteena on yhdenmukaistaa ohjauksen menettelytapoja ja tehostaa kaupunkikonsernin johtamisen edellytyksiä siten, että kaupunkikonsernia ja kaupungin muuta toimintaa voidaan johtaa kokonaisuutena yhtenäisin periaattein ja kaupunkikonsernin kokonaisuus huomioon ottaen.

Aktiivinen omistajaohjaus edellyttää avoimuutta ja hyvää tiedonkulkua konsernijohtoon ja yhteisöjen johdon välillä. Raportointivelvoitteet määritellään konserniohjeissa. Lisäksi konsernijohtolla on aina oikeus saada tytäryhteisöiltä omistajaohjauksen edellyttämässä laajuudessa niiden taloudellisen aseman arviointia varten tarpeellisia tietoja. Konsernijohto on salassapitovelvollinen yhteisöjen liike- ja ammatillisuuksista. Yhteisöjen johdon huolellisuusvelvoitteeseen kuuluu, että tietojen salassapidosta kerrotaan konsernijohtolle ja siitä on merkintä asiakirjoissa.

1.2. Konserniohjeen laatiminen

Konserniohjeella määritellään menettelytapoja, jotka tukevat kaupunkikonsernin talouden suunnittelua ja seurantaa, riskien hallintaa, tiedottamista, sitoutunutta hallitustyöskentelyä sekä hyvää johtamista ja hallintoa.

Kuntalain 47 §:ssä on määritelty konserniohjeen vähimmäisisältö. Konserniohjeessa annetaan tarpeelliset määräykset ainakin:

- 1) kuntakonsernin talouden ja investointien suunnittelusta ja ohjauksesta;
- 2) konsernivalvonnan ja raportoinnin sekä riskienhallinnan järjestämisestä;
- 3) tiedottamisesta ja kunnan luottamushenkilöiden tietojensaantioikeuden turvaamisesta;
- 4) velvollisuudesta hankkia kunnan kanta asiaan ennen päätöksentekoa;
- 5) konsernin sisäisistä palveluista;
- 6) kunnan tytäryhteisöjen hallitusten kokoonpanosta ja nimittämisestä;
- 7) kunnan tytäryhteisöjen hyvästä hallinto- ja johtamistavasta.

1.3. Kuntakonserni ja konsernin ohjaaminen

Kuntalain 6 §:n mukaan kuntakonserni on yhteisö, jonka muodostavat kunta (emoyhteisö) sekä ne juridisesti itsenäiset yhteisöt, joissa kunnalla yksin tai yhdessä muiden kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen kanssa on määräämisvalta (tytäryhteisöt ja säätiöt).

Määräämisvaltasuhde voi perustua myös siihen, että tytäryhteisöllä yksin tai yhdessä muiden tytäryhteisöjen kanssa on määräämisvalta toisessa yhteisössä. Määräämisvalta merkitsee kunnan mahdollisuutta ohjata tytäryhteisöjen toimintaa niin, että koko kuntakonsernin edut ja tavoitteet tulevat otetuksi huomioon.

Lohjan kaupungin konsernijohtoon kuuluvat kaupunginhallitus, konserni- ja omaisuusjaosto sekä kaupunginjohtaja.

Valtuusto määrittelee Lohjan konsernin strategiat, tavoitteet ja omistajapoliittiset keskeiset linjaukset. Kaupunginhallitus johtaa kaupunkikonsernia ja vastaa konsernivalvonnan järjestämisestä niin kuin jäljempänä määrätään. Kaupunginhallituksen konserni- ja omaisuusjaosto seuraa ja ohjaa tytäryhteisöjä ja omistajapolitiikkaa niin kuin jäljempänä määrätään. Kaupunginjohtaja vastaa konsernin operatiivisesta johtamisesta ja valvonnasta.

Kunakin toimielimen ja viranhaltijan tehtävät ja vastuut konserniohjauksessa määritellään hallintosäännöillä ja konserniohjeissa. Kuntalain mukaiset menettelytavat eivät ulotu osakeyhtiön eivätkä muiden yhteisöjen sisälle. Osakeyhtiö toimii osakeyhtiölain ja yhtiöjärjestyksen mukaan. Tämä asettaa tietyt reunaehdot myös kaupungin omistaman osakeyhtiön toiminnalle. Kaupungin tytäryhteisöihin kohdistuva ohjaus ja valvonta perustuvat kaupungin määräämisvaltaan yhteisössä. Tämä voi perustua omistajuuteen tai oikeuteen nimittää ja erottaa hallitus tai toimielin.

Osakeyhtiön tai sen omistajan sitouttaminen konserniin voi tapahtua mm.

- yhtiöjärjestyksellä
- konserniohjeella
- kuntaa tytäryhteisöissä edustaville annettavilla ohjeilla
- yhtiökokouksen päätöksillä
- hallituksen valinnalla (konsernin edustus yhtiön hallituksessa)
- sopimuksella koskien hankintoja, rahoitusta tai muuta toimintaa
- osakassopimuksella

2. Lohjan kaupungin konserniohje

2.1. Kaupungin omistajapolitiikka

Kaupungin omistajapolitiikassa on kyse omistajastrategian valinnasta ja onnistumisen arvioinnista sekä konserniohjauksesta, joka perustuu omistukseen liittyvän määräysvallan käyttöön. Omistajastrategiassa määritetään, missä tehtävissä ja hankkeissa kaupungin on perusteltua olla omistajana ja sijoittajana. Omistajastrategiassa asetetaan kriteerit, joilla arvioidaan omistuksen vaikuttavuutta ja kustannustehokkuutta.

Kaupungin omistajapolitiikan tavoitteena on turvata kaupungin pitkäjänteinen toiminta ja varmistaa kaupungin pääoman käyttöön sekä omaisuuden hankintaan ja hoitoon liittyvän päätöksenteon systemaattisuus, pitkäjänteisyys ja pääomien käytön tehokkuus. Omistajapolitiikalla ohjataan käyttöomaisuuden ja pitkäaikaisten pääomasijoitusten hankintaa, hoitoa ja luovutusta koskevaa päätöksentekoa kaupungissa.

Omistajapolitiikassa määritetään kaupungin strategisesti tärkeät omistukset, asetetaan sitoutuneen pääoman tuottotavoitteet ja muut tavoitteet, määritellään palvelutuotannon tuotantovälineiden hankintaperiaatteet sekä määritetään vastuut omaisuuden käytössä ja omistukseen liittyvässä raportoinnissa.

Omistaminen ei ole kaupungin perustehtävä, vaan se on väline palvelujen järjestämiseksi tai tuottamiseksi. Lähtökohtana on, että kaupungin palveluverkoston kannalta merkittävä kiinteä ja irtain omaisuus on kaupungin suorassa omistuksessa. Kaupunki käyttää osana omistajapolitiikan toteutusta myös mahdollisuutta luopua omistuksistaan. Omistuksesta luopumalla kaupunki voi vapauttaa pääomia, jolloin lähtökohtana on vapautuvan pääoman entistä tehokkaampi käyttö.

Kaupungin omistajapolitiittiset tavoitteet määritellään tarkemmin valtuuston päättämässä omistajapolitiikan linjauksissa, joita täydentävät kaupunkistrategia, erillisohjelmat ja linjaukset.

2.2. Konserniohjaus ja sen soveltamisala

Konserniohjaus jaetaan omistajaohjaukseen ja tytäryhteisöjen valvontaa koskevien ohjeiden antamiseen:

- Omistajaohjaus on kaupungin edustajien päätösvallan käytön ohjaamista yhtiökokouksessa tai vastaavassa toimielimessä.

- Tytäryhtiöiden valvontaa koskevia ohjeita taas annetaan kaupungin omille toimielimille ja viranhaltijoille.

Lisäksi kaupunki voi antaa teknisluonteista ohjeistusta tytäryhteisöille sovituisissa konsernin toiminnoissa kuten tilinpäätösraportoinnissa tai rahoituksen, hankintojen ja palvelujen järjestämisessä. Kaupungin konserniohjeella luodaan ensisijaisesti puitteet kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen omistajaohjaukselle siten, että Lohjan kaupungin tytäryhtiöt ja -yhteisöt toteuttavat Lohjan kaupunginvaltuuston hyväksymää strategiaa ja asettamia tavoitteita kaupunginhallituksen määrittämien toimintaperiaatteiden mukaisesti.

Konserniohjeella pyritään yhteisöjen ohjauksen yhtenäistämiseen, toiminnan läpinäkyvyyden lisäämiseen, kaupungin yhteisöstä saaman tiedon laadun parantamiseen ja tiedonkulun tehostamiseen. Tehokkaan edunvalvonnan edellytys on riittävän aikainen tilanteiden ja mahdollisuuksien tunnistaminen ja määrätietoinen varautuminen edunvalvontatilanteisiin.

Konserniohje koskee kaupunkia ja sen tytäryhteisöjä sekä niiden tytäryhteisöjä. Kaupungin osakkuusyhteisöissä sovitaan menettelytavoista, joilla varmistetaan raportointi omistajille. Kaupungin konserniohje ei sellaisenaan voi tulla sovellettavaksi, mutta kaupunkia osakkuusyhteisössä edustavien tehtävänä on pyrkiä huolehtimaan siitä, että kaupungin periaatteita noudatetaan myös kuntayhtymissä ja osakkuusyhteisöissä.

Kuntakonserniin kuuluvat tytäryhteisöt ja säätiöt, joihin kunnalla on kirjanpitolain 1 luvun 5 §:n tarkoittama määräysvalta. Kunnan kuntakonserniin kuuluvat seuraavat kunnan määräysvallassa olevat yhteisöt:

Tytäryhteisöt:

- Lohjan Vuokra-asunnot Oy
- Lohjan Liikuntahallit Oy
- Lohjan Liikuntakeskus Oy
- Lohjan Energiahuolto Oy Loher
- Lohjan Kiinteistöt Oy

Kuntayhtymät

- L-U Ammattikoulutuskuntayhtymä
- Uudenmaan liitto

Osakkuusyhteisöllä tarkoitetaan kirjanpitolain 1 luvun 7 ja 8 §:n tarkoittamaa kirjanpitovelvollista, joka ei ole kunnan tytäryhteisö, mutta jossa kunnalla yksin tai yhdessä muiden kuntakonserniin kuuluvien yhteisöjen kanssa on merkittävä omistusosuus tai huomattava vaikutusvalta.

Osakkuusyhteisöt

- Kiinteistö Oy Lohjan Keskusaukio
- Roution Huolto Oy
- Lohjan Biolämpölaitos
- Novago Yrityskehitys Oy
- Keski-Uudenmaan työterveys
- Kiinteistö Oy Nummi-Pusulän Jokirannan liikekeskus

Yhdistelemättömät osakkuusyhteisöt

- As Oy Karjalohjan Kauppapuisto
- As Oy Sato-Ahti
- As Oy Karjalohjan Kukkasmäki

2.3. Konserniohjeen käsittely ja hyväksyminen

Valtuusto päättää kuntalain 14 §:n mukaisesti konserniohjeesta. Konserniohje käsitellään ja hyväksytään kunnan tytäryhteisöjen yhtiökokouksessa ja hallituksessa sekä muiden kunnan määräysvallassa olevien yhteisöjen vastaavissa toimielimissä. Samalla tytäryhteisö sitoutuu konserniohjeen noudattamiseen kokonaisuudessaan.

2.4. Konserniohjeen sitovuus

Kaupunkikonsernissa hyväksytyjä konserniohjeita noudatetaan konserniin kuuluvissa tytäryhteisöissä, jollei niitä koskevasta pakottavasta lainsäädännöstä, yhtiöjärjestyksestä, sopimuksista tai säännöistä muuta johdu.

Käyttäessään omistajaohjausta kaupunki ottaa huomioon kutakin yhteisöä koskevaan lainsäädäntöön sisältyvän yhteisön omistajien yhdenvertaisen kohtelun periaatteet. Omistajaohjausta ei saa käyttää siten, että yhteisön päätös tai toimenpide on omiaan tuottamaan yhteisön toiselle omistajalle tai muulle epäoikeutettua etua yhteisön tai yhteisön toisen omistajan kustannuksella (yhdenvertaisuusperiaate). Konserniohjeeseen perustuvien yksittäisten ohjeiden ollessa ristiriidassa yhteisöä koskevien säännösten, kuten yhteisö- tai kirjanpitolainsäädännön tai muun pakottavan lainsäädännön kanssa, noudatetaan voimassa olevaa lainsäädäntöä.

Konserniohjeeseen perustuvien yksittäisten ohjeiden ollessa ristiriidassa yhteisöä koskevien säännösten, kuten yhteisö- ja kirjanpitolainsäädännön tai muun pakottavan lainsäädännön kanssa, noudatetaan voimassa olevaa pakottavaa lainsäädäntöä. Yhteisön johdon on syytä ilmoittaa ristiriidasta välittömästi.

Konserniohje ei muuta tytäryhteisöjen, osakkuusyhteisöjen tai kuntayhtymän johdon oikeudellista asemaa tai vastuuta.

2.5. Konsernijohton tehtävät ja toimivallan jako

Konsernijohto, konsernijohton tehtävät sekä toimivalta on määritelty kunnan hallintosäännössä.

Kaupunginvaltuusto päättää kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista, konserniohjauksen periaatteista ja määrittelee tarvittaessa tarkemmin kaupungin omistajapolitiikan linjaukset sekä hyväksyy konserniohjeet.

Kaupunginhallitus

1. vastaa omistajapolitiikan, omistajaohjauksen periaatteiden ja konserniohjeen kehittämisestä ja valmistelusta valtuustolle,
2. vastaa omistajaohjauksen toteuttamisesta ja organisoii konsernijohtamisen ja konsernivalvonnan,
3. antaa valtuustolle neljännesvuosittain raportin yhtiöiden tavoitteiden toteutumisesta ja taloudellisen aseman kehittymisestä sekä arvion tulevasta kehityksestä ja riskeistä,
4. arvioi säännöllisesti omistajaohjauksen tuloksellisuutta kuntakonsernin kokonaisedun toteutumisen, riskienhallinnan ja menettelytapojen kannalta ja teettää ulkopuolisen arvioinnin kerran valtuustokaudessa sekä
5. käsittelee arvioinnin tulokset ja johtopäätökset valtuuston puheenjohtajiston kanssa.

Kaupungin hallintosäännön 24 §:n mukaan **kaupunginhallituksen konsernijaosto**:

- 1) seuraa ja arvioi yhteisöjen tavoitteiden toteutumista ja taloudellisen aseman kehitystä ja tekee niiden perusteella tarvittaessa esityksiä kaupunginhallitukselle
- 2) antaa kaupungin ennakkokäsityksen/kannan konserniohjeen edellyttämässä asioissa

- 3) määrää konsernijohtoon kuuluvien viranhaltijoiden tytäryhteisö- ja osakkuusyhteisökohtaisen työnjaon
- 4) vastaa omistajan puhevallan käyttämisestä ja kaupungin kannanotoista strategisten yhtiöiden yhtiökokouksissa tai muissa vastaavissa kokouksissa käsiteltäviin merkittäviin asioihin sekä ohjeiden antamisesta kaupunkia näissä yhtiöissä ja muissa yhteisöissä edustaville henkilöille
- 5) vastaa kaupungin edustajien nimeämisestä strategisiksi yhteisöiksi määritettyjen yhteisöjen hallintoelimiin sekä tilintarkastajan nimeämisestä
- 6) vastaa kaupunkikonserniin kuuluvan ja muun yhteisön ja säätiön valvonnan järjestämisestä.

Kaupunginjohtajan tehtävänä on toimia konsernin johtajana ja aktiivisella omistajaohjauksella myötävaikuttaa hänen ohjattavakseen määrättyjen yhtiöiden hallintoon ja toimintaan.

Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet kuntakonsernissa toteutuneet. Tarkastuslautakunnalla on oikeus saada tarvitsemansa selvitykset tytäryhteisöjen toiminnasta ja tilinpäätöksistä. Lisäksi tarkastuslautakunnalla on oikeus tutustua tytäryhteisön toimintaan ja tavoiteasetantaan ja näin arvioida, onko valtuuston asettamat tavoitteet tytäryhteisöissä saavutettu.

2.6. Kuntakonsernin talouden ja investointien suunnittelu ja ohjaus

2.6.1. Toiminnan ohjaus

Valtuusto asettaa talousarviossa tytäryhteisöille toiminnan ja talouden tavoitteita, jotka on johdettu kaupunkistrategiasta ja siihen liittyvästä omistajapolitiikasta sekä yhteisön liiketoiminnasta. Konsernijohto neuvottelee tytäryhteisöjen kanssa asetettavista tavoitteista ennen niiden lopullista hyväksymistä. Yhteistyön tuloksena asetetuilla tavoitteilla pyritään varmistamaan, että tytäryhteisöjen toiminta on kuntakonsernin kokonaisedun mukaista. Tytäryhteisöjen taloussuunnitelmien tulee perustua valtuuston niille asettamiin tavoitteisiin. Tytäryhteisön hallitus vastaa asianmukaisen talouden hoidon järjestämisestä. Konsernijohto pyrkii tukemaan asetettujen tavoitteiden saavuttamista.

Kaupungin talousarviossa ja -suunnitelmassa tulee ottaa huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja veloitteet. Tätä varten tytäryhteisöjen hallitusten tulee toimittaa kuntaan sen edellyttämät tiedot tytäryhteisöjen tulos-, rahoitus- ja investointisuunnitelmista sekä yhteisöjen toimintaan liittyvistä olennaisista riskeistä ja epävarmuustekijöistä. Tämän lisäksi tulee toimittaa tietoja mm. tulevasta konserni- ja yhtiöjärjestelyistä, merkittävistä muutoksista mainittujen yhteisöjen liiketoiminnassa ja toimialassa sekä merkittävistä sitoumuksista konsernijohtoon tarkemmin määrittelemällä tavalla.

Tytäryhteisöjen on toteutettava kaupungin toiminta-ajatusta ja valtuuston hyväksymää strategiaa. Kaupunginhallitus määrittelee vuosittain toimintasuunnitelman ja talousarvion laatimista varten tytäryhteisöjen yleiset toimintalinjat. Tarvittaessa yksityiskohtaisemmat tavoitteet ja toimintaohjeet määrittelee konserni- ja omaisuusjaosto seuraaville yhtiöille:

- **asunto- ja vuokratyöyhtiöille**
- **liike- ja palvelukeskusyhtiöille**
- **elinkeino- ja yrityspalveluyhtiöille**
- **kulttuuri- ja vapaa-aikatoimen yhtiöille**
- **energia- ja yhdyskuntahuollon yhtiöille**
- **kuntayhtymille** määriteltävät tavoitteet ja annettavat lausunnot valmistelee ao. lautakunta ja päättää kaupunginhallitus.

Tytäryhteisön talousarvio toimitetaan kaupunginhallitukselle tiedoksi.

2.6.2. Konsernivalvonnan ja raportoinnin sekä riskienhallinnan järjestäminen

Kaupungin tytäryhteisön ja kuntayhtymän on annettava kaupunginhallitukselle kuntakonsernin taloudellisen aseman arvioimiseen ja sen toiminnan tuloksen laskemiseen tarvittavat tiedot.

Lohjan kaupungin hallintosäännön 24.1 §:n mukaisesti kaupunginhallitus antaa valtuustolle säännöllisesti raportin yhtiöiden tavoitteiden toteutumisesta ja taloudellisen aseman kehittymisestä sekä arvion tulevasta kehityksestä ja riskeistä. Tytäryhteisöllä tulee olla raportointia varten riittävät talouden ja toiminnan seuranta- ja mittausjärjestelmät sekä yhteisön hallituksen hyväksymät sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan toimintaohjeet. Todennäköisesti realisoituvasta riskistä on raportoiva viipymättä konsernijohtolle

Tytäryhteisöjen on raportoitava kaupunginhallitukselle ja konserni- ja omaisuusjaostolle **talouden ja tavoitteiden toteutumisesta** neljä kertaa tilivuoden aikana. Raportoinnit noudattavat Lohjan kaupungin neljännesvuosiraporttien aikataulua. Raportointijaksot ovat 1.1.-31.3., 1.4.-30.6., 1.7.-30.9. ja 1.10.-31.12. Viimeinen jakso on vuosiraportointi, joka tapahtuu tilinpäätöksen yhteydessä. Lisäksi yhteisön on raportoitava kaupunginhallitukselle välittömästi toimintasuunnitelman, talousarvion ja rahoitusaseman merkittävistä muutoksista. Väliraportoinnista ja aikatauluista toimitetaan ohje konserniyhtiöille samaan aikaan kuin Lohjan kaupungin toimialoille.

Väliraportoinnissa on esitettävä

- tuloslaskelman muodossa raportti talousarvion toteutumisesta
- arvio talousarvion toteutumasta vuositasolla ja selvitys suunnitellun toiminnan
- merkittävistä poikkeamista;
- selvitys rahoitusasemasta ja näköpiirissä olevista merkittävistä muutoksista.

Raportointi ei edellytä poikkeavia raportointitapoja, vaan voidaan toteuttaa yhteisön normaalin raportoinnin menettelytavooin. Lisäksi tytäryhteisön on raportoitava toiminnasta vastaavalle toimielimelle sen mukaan, kun ao. toimielin on ohjeistuksessaan edellyttänyt.

Riskienhallinnasta on raportoitava kerran vuodessa lokakuun loppuun mennessä. Raportit toimitetaan Lohjan kaupungin kirjaamoon kirjaamo@lohja.fi, josta ne jaetaan konserni- ja omaisuusjaostolle, talousjohtajalle ja controllerille.

2.6.3. Tilikausi ja konsernitilinpäätöksen laatiminen

Kaupungin ja sen tytäryhteisöjen tilikausi on kalenterivuosi. Kaupungin konsernitilinpäätös käsittää konsernin tuloslaskelman, konsernitaseen sekä rahoituslaskelman liitetietoineen. Konsernitaseen ja sen liitteiden tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot kaupunkikonsernin taloudellisesta asemasta. Kirjanpitolain mukaan tilinpäätös on laadittava kolmen kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Konsernitilinpäätös on laadittava samassa aikataulussa kuin kaupungin tilinpäätös eli maaliskuun loppuun mennessä.

Tilinpäätökseen on sisällytettävä myös toimintakertomus, josta ilmenee tuotannon määrää, laatua ja muita toiminnallisia tavoitteita koskeva toteumavertailu. Konsernitaseen sekä tulos- ja rahoituslaskelman laatimista varten tytär- ja osakkuusyhteisöjen on annettava kaupungin palvelutuotanto -tulosalueen taloushallintoyksikölle tarvittavat tiedot tilinpäätösvuotta seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä.

Konsernin tuloslaskelman, rahoituslaskelman ja taseen kaavat, poistosuunnitelma sekä tarvittavat ohjeet rekisteröintimenettelystä konsernitilinpäätöksen laatimista ja sisäistensuoritusten ja erien eliminointia varten toimitetaan yhteisöille erikseen. Tilinpäätöksen teknisestä laatimisesta ja ohjeistuksesta vastaa palvelutuotanto-tulosalueen taloushallintoyksikölle.

Tytäryhteisöissä on noudatettava kuntalain ja kirjanpitolain määräyksiä kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä. Tytäryhteisöjen tilinpäätösasiakirjat, jotka sisältävät tulos- ja rahoituslaskelman toteutumisvertailut, sekä yhtiökokousten pöytäkirjajäljennökset toimitetaan kaupungin konsernipalvelut –tulosalueen talous- ja strategiayksikköön.

2.7. Kunnan luottamushenkilöiden tietojensaantioikeuden turvaaminen

Kunnan luottamushenkilöllä on oikeus saada kaupungin viranomaisilta sen hallussa olevia tytäryhteisöjen toimintaa koskevia tietoja, joita luottamushenkilö pitää toimessaan tarpeellisina ja jotka viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain mukaan eivät ole vielä julkisia ja jollei salassapitoa koskevista säännöksistä muuta johdu. Tietopyyntö esitetään kirjallisesti konsernijohtolle tai talousjohtajalle.

Luottamushenkilö ei saa luovuttaa tietojensaantioikeuden nojalla saamiaan tietoja eteenpäin, koska tiedot on tarkoitettu vain hänelle henkilökohtaisesti luottamustehtävän hoitamista varten. Asiakirjoihin tulee merkitä, mikäli ne ovat salassa pidettäviä.

2.8. Tytäryhteisöjen neuvotteluelvoitteet/ Velvollisuus hankkia kunnan kanta asiaan ennen päätöksentekoa

Kuntakonserniin kuuluvan yhteisön on ennen omaa päätöksentekoaan selvitettävä kaupungin, tavallisesti konsernijohtoon, ennakkokäsitys asiaan silloin, kun päätettävä asia merkittävästi vaikuttaa yhteisön tai kaupungin toimintaan tai taloudelliseen vastuuseen. Tytäryhteisön johdon tulee toimia huolellisesti ja yhtiön edun mukaisesti. Pääomistajan ennakkokäsityksen selvittäminen on linjassa tämän velvoitteen kanssa ja kuuluu huolelliseen asioiden valmisteluun. Ennakkokäsityksen hankkimisessa ei ole kyse yhteisön sisäisen päätöksenteon tai yhteisöä koskevan lain mukaisen toimitusjohtajan tai hallituksen vastuun siirtämisestä konsernijohtolle tai yhteisvastuusta. Lopullinen päätösvalta on aina yhteisön omalla päätöksentekovelvollisuudella.

Yhteisön hallituksen tai hallituksen puheenjohtajan on hankittava kaupungin / konsernijohtoon kanta tai ennakkokäsitys seuraaviin toimenpiteisiin:

- tytäryhteisön perustaminen
- yhteisön toiminta-ajatuksen, toiminnan tai juridisen rakenteen muuttaminen
- asioihin, jotka olennaisilta osin poikkeavat kuntastrategiassa ja talousarviossa tytäryhteisöille asetetuista tavoitteista
- yhteisön toiminnan muuttaminen siten, että yhteisö voi menettää hankintalainsäädäntöön tai oikeuskäytäntöön perustuvan sidosyksikköasemansa suhteessa kuntaan
- hallituksen yhtiökokoukselle tekemästä voitonjakoehdotuksesta
- yhtiöjärjestyksen ja sääntöjen muuttaminen
- toimitusjohtajan valinta ja palkkausjärjestelmä ja sen muutokset
- yhtiön henkilöstön kannustinjärjestelmä ja sen muutokset
- pääomarakenteen muuttaminen
- toimintaan nähden merkittävät investoinnit
- varsinaiseen toimintaan kuulumattomat tai siihen vain epäsuorasti liittyvät investoinnit ja niiden rahoitus
- kiinteistö- ja yrityskaupat
- osakkeiden merkintä, mikäli osakkeiden ostamista ja omistamista ei erityisesti annettu yhtiön tehtäväksi

- toimintaan nähden tärkeän omaisuuden tai oikeuksien (ml. immateriaalioikeudet) hankkiminen, myyminen, vuokraaminen, luovuttaminen tai panttaaminen
- merkittävä lainanotto ja -anto sekä vakuuksien, takausten taikka muiden yhtiöitä sitovien merkittävien rahavelvoitteiden antaminen tai niiden ehtojen muuttaminen
- johdannaisinstrumenttien käyttö
- muuhun kuin yhteisön tavanomaiseen toimintaan kuuluvat tai epätavallisin ehdoin tehtävät sopimukset yhtiön ja sen osakkeenomistajan taikka hallituksen jäsenen välillä, kyseisten sopimusten muuttaminen sekä sopimukseen perustuvista oikeuksista luopuminen
- periaatteelliset tai taloudellisesti merkittävät sopimukset ja toiminnan laajakantoiset muutokset, merkittävät henkilöpoliittiset ratkaisut
- yhteisössä noudatettavan työehtosopimuksen valinta tai vaihtaminen
- eläkeyhtiön valinta ja vaihtaminen
- yhteisön omaisuuden luovuttaminen konkurssiin tai selvitystilaan taikka saneerausmenettelyyn hakeutuminen.

Tytäryhteisön hallituksen puheenjohtajan velvollisuutena on valvoa, että ennakkokäsitys on haettu ja että se kirjataan pöytäkirjaan siinä kokouksessa, kun ennakkokäsityksen alaisesta asiasta tehdään päätös hallituksen kokouksessa. Mikäli ennakkokäsitysmenettelyn piiriin kuuluvasta asiasta päättäminen kuuluu yhtiökokoukselle, konsernijohdon määrittämä taho huolehtii siitä, että tarvittaessa pöytäkirjanotteeseen, jolla henkilö valtuutetaan edustamaan kuntaa yhtiökokouksessa, sisällytetään kunnan kannanotto ennakkokäsitysmenettelyn alaiseen asiaan. Lopullinen päätösvalta ja vastuu ennakkokäsitystä edellyttävästä asiasta on aina yhteisön omalla päätöksentekoolimella, vaikka kunnan ennakkokäsitys päätettävään asiaan on hankittu ennen yhteisön päätöstä.

2.9. Konsernin toimintaperiaatteet

2.9.1. Henkilöstöpolitiikka

Konserniohjeella pyritään yhtenäistämään konserniyhteisöjen henkilöstöpolitiikkaa. Tällaisia asioita ovat sisäisen hakumenettelyn laajentaminen koskemaan koko konsernia, konsernijohdon lausunnon pyytäminen johtavan toimihenkilön valinnassa, erityisosaamisen hyödyntäminen muissa konserniyhteisöissä sekä koulutus ja henkilöstöpalvelujen järjestäminen koko konsernin puitteissa.

Konsernin tytäryhteisöt päättävät henkilökuntansa työsuhteen ehdoista noudattaen alansa työehtosopimuksia sekä kaupungissa hyväksytyjä yleisohjeita. Tytäryhteisöt noudattavat toiminnassaan soveltuvin osin kaupungin henkilöstöpolitiikan periaatteita palkkauksen, muiden etuuksien sekä henkilöstöpalvelujen, etenkin harkinnanvaraisten työsuhteen etujen osalta. Tällaisia etuja ovat harkinnanvaraiset palkkaedut ja harkinnanvarainen työvapaa sekä työntekijän oikeus henkilöstökoulutukseen, luontoissuorituksiin ja lisäeläke-etuihin. Merkittävistä ja yleisistä linjauksista poikkeavista henkilöstöpoliittisista ratkaisuista on pyydettyä kaupungin lausunto.

Henkilöstön hankinnan yhteydessä yhteisöjen tulee selvittää koko konsernin tasolla mahdolliset sisäiset henkilöstön siirtotarpeet.

Tytäryhteisöt liittyvät jäseniksi kuntatyönantajan perustamaan työnantajayhteisöön, ellei toiminnan laatu ja tytäryhtiön etu muuta edellytä.

Tytäryhteisöt järjestävät eläkevakuutuksensa Kuntien eläkevakuutuksessa silloin, kun se on kaupungin edun mukaista eikä tytäryhtiön etu muuta edellytä.

Kuntien yhteisesti omistamissa yhtiöissä on otettava huomioon, että Lohjan kaupungin henkilöstöpoliittisten linjausten toteuttaminen ei ole ristiriidassa muiden omistajakuntien etujen ja tasapuolisen kohtelun kanssa.

2.9.2. Rahoitus- ja sijoituspolitiikka

Kaupunkikonsernin rahoitus- ja sijoitustoimintaa kehitetään siten, että toiminnan järjestelyillä saadaan kaupunkikonsernin kokonaisuuden kannalta mahdollisimman edullinen tulos. Tavoitteen toteuttamiseksi

1. kaupunkikonsernin sisäisiä rahoitusmarkkinoita kehitetään siten, että rahoitustarpeet sekä sijoitus- ja kassavarojen käyttö sovitetaan ensin sisäisin järjestelyin ja sen jälkeen ulkoisilta markkinoilta. Järjestelyn toteuttamiseksi rahaliikennettä on yhdenmukaistettu ja tehostettu keskittämällä, kilpailuttamalla ja konsernitilin käytöllä;
2. toimintavuoden alkaessa tytäryhteisöt selvittävät rahoitustarpeensa ja/tai sijoitusmahdollisuutensa, minkä pohjalta päätetään konsernitilin sisäisistä lainalimiiteistä ja korkoehdoista. Konsernitilin voimassaolevat **sisäiset tiliehdot ovat näiden ohjeiden liitteenä**;
3. sisäisissä lainoituksissa/sijoituksissa ei käytetä vakuuksia;
4. pitkäaikaiset rahoitusluotot ulkopuolisilta rahalaitoksilta pyritään hankkimaan konsernin kokonaistarjouspyynnöillä, joista vastaa kaupungin talousjohtaja;
5. kaupunki myöntää omavelkaiset takaukset tytäryhteisöidensä ottamille lainoille;
6. osakkuusyhteisöjen kohdalla takauksen myöntäminen harkitaan tapauskohtaisesti. Lähtökohtana on tällöin, että yhteisö, jolle takaus tai vakuus annetaan, tuottaa kaupungin palveluja tai edistää muutoin kaupungin toimialaan kuuluvia tehtäviä;
7. Tytäryhteisöjen on säännönmukaisesti raportoitava kaupunginhallitukselle rahoitusasemastaan ja sen oleellisista muutoksista.

2.9.3. Riskienhallinta

Lohjan kaupungin hallintosäännön 76 §:n mukaisesti kaupunginhallitus vastaa riskienhallinnan järjestämisestä. Kaupunkikonsernin riskienhallinnassa pyritään noudattamaan yhtenäisiä toimintaperiaatteita. Kaupungin riskienhallintasuunnitelmaa täydennetään tarvittaessa määräyksillä kaupungin toimielimistä ja vastuuhenkilöistä, jotka konsultoivat ja koordinoivat konserniyhteisöjä riskikartoituksen tekemisessä ja yhtenäiseen riskienhallintaan liittyvissä asioissa. Riskien vakuuttamisessa ja omavastuuosuuksien määrittelyssä

1. vahinkovastuu on tytäryhteisöillä ja tytäryhteisöt päättävät riskikartoituksensa ja kaupunginhallituksen antamien toimintaperiaatteiden pohjalta vakuutustarpeensa;
2. kaupunkikonsernin vakuutukset määräajoin kilpailutetaan ja sopimukset laaditaan keskitetyksi niiltä osin, kun niiden ehdot soveltuvat konserniyhteisöjen tarpeisiin eivätkä ole niiden edun vastaiset.

2.9.4. Konsernin sisäiset hankinnat

Hankintalainsäädäntö ja sitä koskeva oikeuskäytäntö määrittelevät lähtökohtaisesti kilpailuttamisvelvollisuuden ulkopuolelle jäävän ns. sidosyksikköhankinnan edellytykset. Mikäli edellytykset eivät täyty, on kyse kilpailuttamisvelvollisuuden piiriin kuuluvasta hankinnasta, vaikka hankinta tehtäisiin toiselta konserniyhteisöltä. Kaupunki voi hankkia tavaran tai palvelun ilman kilpailutusta kokonaan omistamaltaan yhtiöltä, joka ei toimi markkinoilla.

Kaupunkikonsernin sisäisellä hankintayhteistyöllä voidaan saavuttaa konsernille toiminnallisia ja taloudellisia etuja. Hankintoja suunniteltaessa on aina selvitettävä hankintayhteistyömahdollisuudet

sekä konsernin kannalta edullisin toteutustapa. Hankintoja suorittavan kaupungin yksikön tai konserniyhteisön tulee selvittää hankintayhteistyön edellytykset ennen hankintojen toteuttamista. Samoin hankintoja suorittavan kaupungin yksikön kehittäessä hankintatoimintaansa laajemman alueellisen yhteistoiminnan tai hankintarenkaiden muodossa tulee selvittää ja ottaa huomioon myös konserniyhteisöjen tarpeet.

Konserniyhteisöjen hankintatoiminnassa tulee noudattaa kaupunginhallituksen hyväksymiä Lohjan kaupungin hankintaohjeita.

2.9.5. Sisäiset palvelut

Kilpailulainsäädännön mahdollistamissa puitteissa rakennuttamisessa ja rakentamisen suunnitteluun, hankintoihin, työnjohtoon ja valvontaan liittyvissä tehtävissä sekä kunnossa ja puhtaanapito-palveluissa tytäryhteisön on myös selvitettävä palvelutuotanto tulosalueen mahdollisuuden järjestää palvelut. Seuraavan vuoden talousarvioon esitettävät hankkeet selvitetään yhdessä toiminnasta vastaavan lautakunnan ja teknisen toimen kanssa talousarvion laatimisaikataulun mukaisesti.

1. Tekninen toimi koordinoi kaupungin omistamien tilojen käyttöä. Kaupunkikonsernin yksiköt sijoitetaan ensisijaisesti kaupungin omistamiin tiloihin;
2. Tytäryhteisöjen tietojärjestelmähankinnoissa on selvitettävä kaupungin käytössä olevien yhteyksien, järjestelmien ja palvelujen soveltuvuus yhteisön tarpeisiin. Tavoitteena on, että kaupunkikonsernin yksiköt noudattavat valittua tietohallintoarkkitehtuuria ja hyötyvät yhteishankinnoista ja yhteisten järjestelmien käytöstä;
3. Tukipalvelujen järjestämisestä tytäryhtiöiden on erikseen sovittava kaupungin ao. tulosalueen kanssa tavoitteena käyttää sisäisiä palveluja aina, kun se on edullista ja resurssien puolesta mahdollista.

2.10. Kunnan tytäryhteisöjen hallitusten kokoonpano ja nimittäminen

Konserni- ja omaisuusjaosto päättää hallitusjäsen ehdokkaiden nimeämisestä tytäryhteisöjen hallituksiin. Hallitusjäsen ehdokkaiksi tulee nimetä ja valita tasa-arvolain mukaisesti tasapuolisesti naisia ja miehiä. Tytäryhteisöjen hallituksiin nimetään kuntakonsernin ulkopuolisia henkilöitä, mikäli se on kuntakonsernin kokonaisedun näkökulmasta perusteltua.

Konserniyhteisöjen hallitusten kokoonpanossa on kuntalain 47 §:n perusteella otettava huomioon yhteisön toimialan edellyttämä riittävä talouden ja liiketoiminnan asiantuntemus sekä strateginen merkittävyys. Lisäksi hallituksella tulee olla kyky ohjata toimitusjohtajaa yhteisölle asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Nimitysprosessissa kiinnitetään huomiota jäsenten sitoutumisvalmiuteen, kehittymisvalmiuteen ja hallituksen toimivuuteen kokonaisuutena. Keskeisesti kunnan palvelutuotannossa mukana olevien yhtiöiden hallituksiin voidaan nimetä asiantuntemuksen perusteella myös kaupungin viranhaltijoita.

2.11. Kunnan tytäryhteisöjen hyvä hallinto- ja johtamistapa

Konserniyhteisöjen tulee hyväksyä yhtiössä noudatettavat hyvän hallinnon ja johtamistavan periaatteet siten, että ne varmistavat, että tytäryhteisöissä toteutuvat terveet liikeperiaatteet, riittävä avoimuus, taloustietojen oikeellisuus, asianmukainen sisäinen valvonta ja riskienhallinta ja että kuntien omistuksia hoidetaan tarkoituksenmukaisesti, luotettavasti ja tehokkaasti kuntakonsernin kokonaisuus turvaten.

Hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskevan ohjeen hyväksyy hallintosäännössä määritelty toimielin ja tytäryhteisöjen hallitukset.

Tytäryhteisöjen hallitusten tulee tutustua kunnassa ja tytäryhteisön hallituksessa hyväksytyyn ohjeeseen ja noudattaa sitä hallitustyöskentelyssään. (Tytäryhteisön hallituksen puheenjohtajan tulee huolehtia hallituksessa hyväksytyn ohjeen antamisesta uudelle toimitusjohtajalle ja uusille hallituksen jäsenille heidän tultua valituksi tehtävään).

Hyvää hallinto- ja johtamistapaa koskeva ohje ohjaa myös yleisohjeena kuntaa yhtiökokouksessa edustavia ja muita kunnan puolesta omistajaohjausta käyttäviä.

2.12. Tiedottaminen

Kuntalain 29 §:n mukaisesti kunnan on tiedotettava kunnan toiminnasta asukkaille, palvelujen käyttäjille, järjestöille ja muille yhteisöille. Kunnan toiminta käsittää kunnan ja kuntakonsernin kunnan osallistumisen yhteistoimintaan tai muun omistukseen, sopimukseen ja rahoittamiseen perustuvan toiminnan.

Yhteisön tai säätiön on annettava tiedotusta varten kaupungin konsernipalvelut tulosityksikön tiedotuksesta vastaavan viranhaltijan ohjeiden mukaiset tiedot. Ennen tietojen antamista yhteisön tai säätiön on arvioitava, voidaanko tiedot antaa aiheuttamatta yhteisölle haittaa.

Yhteisön tai säätiön on myös oma-aloitteisesti tiedotettava toiminnastaan ja taloudestaan. Yhteisön tai säätiön on informoitava kuntaa ennen merkittävän asian julkiseksi tuloa. Yhteisön tiedottamisen on tuettava konsernin asettamia tavoitteita.

Yhteisöjä koskevasta tiedotuksen tarkoituksenmukaisesta järjestämisestä vastaa yhteisön puolesta hallitus ja toimitusjohtaja sekä kaupungin puolella kaupunginhallitus ja kaupunginjohtaja. Tiedottamisessa ja tietojen antamisessa yhteisöjä koskevissa asioissa tulee huomioida kaupungin yleiset tiedotusperiaatteet sekä julkisuus- ja salassapitosäännökset.

3. Yhteisön hallintoelimen jäsenille maksettavat palkkiot

Kuntayhtymän yhtymäkokouksiin valittujen luottamushenkilöiden palkkioissa noudatetaan hallintosäännön 158 §:ssä määrättyä kaupunginvaltuuston jäsenen palkkiota. Kaupungin edustajaksi yhtiökokoukseen valitun luottamushenkilön palkkioon sovelletaan hallintosäännön 158 §:ssä määrättyä kaupunginhallituksen jäsenen palkkiota. Yhteisön hallituksen palkkioista päätetään vuosittain yhteisön kokouksessa. Tytäryhteisön yhtiökokousedustajan tehtävänä on huolehtia, ellei kaupunginhallitus ole menettelyohjeissa toisin päättänyt, että kaupunginhallituksen palkkiota maksetaan seuraavien tytäryhteisöjen hallitusten jäsenille: Lohjan Energiahuolto Oy Loher, Lohjan Liikuntakeskus Oy, Lohjan liikuntahallit Oy, Lohjan Vuokra-asunnot Oy. Muiden yhtiöiden hallituksen jäsenille korvaus määräytyy lautakunnan palkkion mukaan.

4. Kuntakonsernin tarkastus

Kuntakonsernin valvonta vastaa luonteeltaan kaupungin sisäistä valvontaa, josta vastaa konserni johto (hallintosääntö 24 §). Konserni johto käyttää konsernivalvonnassa apuna toimialajohtoa ja controlleria. Lohjan kaupungin hallintosäännön 82 §:n mukaisesti kaupunginhallitus vastaa kokonaisvaltaisen sisäisen valvonnan järjestämisestä.

Konsernivalvonnan kohdealueita ovat erityisesti konserniyhteisöjen toiminnan tuloksellisuuden ja taloudellisen aseman seuranta, analysointi ja raportointi. Konsernivalvonnassa seurataan myös valtuuston tytäryhteisöjen toiminnalle asettamien tavoitteiden toteutumista sekä konserniohjeen noudattamista erityisesti keskitetyissä konsernitoiminnoissa. Yhteisö antaa tarpeelliset tiedot ja avustaa niiden saannissa.

Kaupunginvaltuusto valitsee hallinnon ja talouden tarkastamista varten tilintarkastusyhteisön, jonka tulee olla julkishallinnon ja -talouden tilintarkastuslautakunnan hyväksymä yhteisö (JHTT-yhteisö). Yhteisön on määrättävä vastuunalaiseksi tilintarkastajaksi julkishallinnon ja -talouden hyväksytty tilintarkastaja (JHTT-tilintarkastaja). Tilintarkastajat toimivat tehtävissään virkavastuulla. Kunnan tytäryhteisön tilintarkastajaksi on valittava kunnan tilintarkastusyhteisö, jollei tästä poikkeamiseen ole perusteltua tarkastuksen järjestämiseen liittyvää syytä (Kuntalaki 122 §).

Tarkastuslautakunta laatii suunnitelman konserniyhteisöjen tilintarkastuksen järjestämisestä tilintarkastajaehdokkaiden nimeämistä varten. Kaupunginhallituksen konserni- ja omaisuusjaosto nimeää tilintarkastajaehdotukset yhtiökokouksissa ja säätiöiden vuosikokouksissa tehtävää päätöstä varten.

Tarkastuslautakunnalla on oikeus pyytää ja saada tytäryhteisöiltä tietoja valtuuston asettaminen tavoitteiden toteutumisen ja kuntakonsernin tuloksellisuuden arviointia varten. Tarkastuslautakunta voi kutsua tytäryhteisön toimielimen jäsenen tai palveluksessa olevan henkilön kuultavaksi lautakunnan kokoukseen. Tarkastuslautakunnan jäsen ei saa paljastaa haltuunsa saamaa salassa pidettävää tietoa sivulliselle.

Sisäinen tarkastus ja valvonta

Lohjan kaupungin hallintosäännön 85 §:n mukaan sisäinen tarkastus arvioi objektiivisesti ja riippumattomasti sisäisen valvonnan, riskienhallinnan ja konsernivalvonnan järjestämistä ja tuloksellisuutta, raportoi arvioinnin tuloksista sekä esittää toimenpide-ehdotuksia järjestelmän kehittämiseksi. Sisäinen tarkastus raportoi kaupunginhallitukselle ja kaupunginjohtajalle.

Sisäisellä tarkastuksella on oikeus pyytää ja saada tytäryhteisöiltä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointi- ja kehittämistoiminnan sekä muun tarkastustoiminnan edellyttämät tiedot. Sisäisellä tarkastuksella on oikeus tarkastaa tytäryhteisön toimintaa ja taloutta sekä sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämiseen liittyviä prosesseja. Sisäisen tarkastuksen henkilöstö ei saa paljastaa sivulliselle haltuunsa mahdollisesti saamaansa salassa pidettävää tietoa.

5. Voimaantulo

Tämä ohje kumoaa aikaisemmat konserniohjeet ja tulee voimaan 1.2.2023. Ohje käsitellään tytäryhteisön yhtiökokouksessa tai vastaavassa muussa ylintä päätösvaltaa käyttävässä hallintoelimestä sekä yhtiön hallituksessa tai vastaavassa ja se hyväksytään tytäryhteisöä sitovaksi.